

Arvio toimintamallista: Korttelikeittiö – kaikille avoin tila

Korttelikeittiö on ihmisiä yhteen kokoava tila tai toiminta, jossa on tarjolla maksutonta edullista ruokaa, yhdessä olemista ja mielekästä tekemistä. Se on avoin kaikille ja kutsuu paikalle ihmisiä kaikista yhteiskuntaryhmistä.

Malli on arvioitu¹ Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja Euroopan sosiaalirahaston TL 5 -hankkeiden Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen päätoteuttaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Kehittäjä

Yhteinen keittiö -hallituksen kärkihanke (STM 2017–2018) Porvoon osahanke Porvoon korttelikeittiö ja Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys ry. Toimintamalli on arvioitu osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja ESR TL5 -hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Malli on arvioitu osana Sosiaalisen osallisuuden edistämishanke Sokran ja ESR TL5 -hankkeiden Osallisuuden palaset -kehittämistyötä.

Kehittäjän yhteyshenkilö: Tuomas Rouvila, tuomas.rouvila@tatsi.org, Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys ry

Mallin kuvaus

Korttelikeittiö lisää osallisuutta yhteisössä, omassa elämässä ja vaikuttamisen prosesseissa sekä tuo arkeen väljyyttä. Korttelikeittiö tavoittaa monenlaisia ihmisiä, koska sitä ei ole rajattu tietyille kohderyhmälle, vaan kaikki ovat tervetulleita tilaan.

¹ Malli on arvioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Korttelikeittiötä voidaan järjestää pop up -toimintana ympäri kaupunkia tai keittiö voi olla kiinteä osa kaupungin tai järjestön toimitilaa. Kaupunki voi perustaa korttelikeittiön esimerkiksi alueelle, jonne kaivataan tekemistä, mikä kokoavaa yhteen paikallisia ihmisiä.

Esimerkiksi Porvoon korttelikeittiö toimi ensimmäisen vuoden pop up -muotoisena eri puolilla kaupunkia. Ensimmäisen kiinteän keittiön, eli hyvinvointikeskuksen sosiaalitalan, käytyä ahtaaksi korttelikeittiö on toiminut kaupungin monitoimitilan keittiössä Gammelbackan lähiössä. Toisen Korttelikeittiön Porvoon kaupunki perusti Keväkummun lähiöön uuteen monitoimitaloon.

Järjestöt ovat tärkeä yhteistyökumppani korttelikeittiön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys ry:n edustaja osallistui kokouksiin Porvoossa jo toimintaa suunniteltaessa. Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistyksen toiveet pystyttiin toteuttamaan kun ne tulivat esille jo suunnitteluvaiheessa. Marttojen tarjoama ruokakurssi oli olennainen tekijä toiminnan mahdollistajana. Kurssilaiset muodostivat vapaaehtoisen, viikoittain kokoontuvan ruuanlaittoyhteisön. Koordinaattori oli keskeinen henkilö keittiön toiminnan käynnistämisessä.

Kohderyhmä

Korttelikeittiö palvelee kaikkia kaupungin asukkaita ja on helposti saavutettavissa. Porvoon keittiöllä on yhteinen aula kaupunginkirjaston kanssa.

Porvoon Korttelikeittiön ruokailussa käy viikoittain 50–75 lähialueen asukasta ja 20–40 lasta välipalalla. Aluksi osallistujat olivat ikäihmisiä, mutta toiminnan jatkuessa myös muiden ikäryhmien osallistuminen on lisääntynyt. Vapaaehtoiset ruuanlaittajat hakevat jo edellisenä päivänä ylijäämäruokaa ja aloittavat valmistelut seuraavaa päivää varten. Varsinainen ruuanlaitto alkaa aamulla. Ruuanlaiton lomassa on aikaa myös jutustelulle.

Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot

Korttelikeittiöön tullaan syömään, valmistamaan ruokaa ja oleskelemaan muiden seurassa. Keittiön tarjoilut tehdään paikan päällä. Ruokaa laittavat osallistujat, vapaaehtoiset tai tukityöllistetyt. Keittiölle pyritään löytämään tila julkisesta ja avoimesta paikasta, jonne kaikkien on helppo tulla. Keittiötä voidaan järjestää esimerkiksi monitoimitalossa, kirjastossa, nuorisotalolla tai avointen toimintojen talossa. Tärkeää on, että tila ei leimaa kävijäänsä minkään erityisen ryhmän edustajaksi. Yhdessäkään korttelikeittiössä ei jaeta ruoka-apua, vaan keittiöt edistävät ensisijaisesti yhteisöllisyyttä. Korttelikeittiö ei siis ole ruoka-apukeittiö, sen tarkoituksena ei ole järjestää yhteisiä ruokaluja ruoka-avun hengessä pienituloisille.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Ruokaa säännöllisesti tarjolla

Porvoon korttelikeittiössä on tarjolla maksuton ruoka tiistaisin klo 16. Hygieniapassin suorittaneet vapaaehtoiset laittavat yhdessä koordinaattorin kanssa ruuan, joka on valmistettu lähikaupan ylijäämästä. Vapaaehtoiset kattavat ja koristelevat pöydät ruokailua varten. Välipala tarjoillaan lapsille kello 13–15. Välipalan osallistujat edustavat useampia ikäryhmiä. Välipalan yhteydessä toimintaa ei ohjata, mutta lapset ovat itse aktiivisia. Torstai-iltaisain kokoontuu korttelikahvila, jossa on tarjolla keittoa ja kahvia sekä lautapelejä ja muuta yhdessäoloa.

Korttelikeittiössä on myös muuta toimintaa

Korttelikeittiö kokoaa ihmisiä vaihtelevan tekemisen ympärille. Osallistujat ovat tehneet retkiä luontoon, teatteriin, konsertteihin, järjestäneet sadonkorjuujuhlat, osallistuneet villiyrtykurssille, hilloituspäivään sekä luennoille. Kerran kuussa kokoontuu Leipuriklubi, jossa leivotaan tarjoilut kuukausittaiseen asukasiltaan.

Korttelikeittiö on yhteistoimintaa

Yhteisen keittiön Porvoon osahanke 2017–2018 oli Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys Tatsi ry:n hallinnoima hanke. Yhteistyössä olivat mukana lisäksi Porvoon kaupunki, alueen kolmannen sektorin toimijoita sekä alueen elintarvikkeiden vähittäisliikkeitä kuten supermarketteja. Marketit tarjosivat ylijäämäruoka-aineitaan korttelikeittiön tarpeisiin.

Korttelikeittiö puolestaan on Tatsin oma STEA-hanke, joka sai rahoitusta vuosille 2019–2021. Sekä Yhteisen keittiön Porvoon osahankkeessa, kuten myös Korttelikeittiössä, Porvoon suomalainen seurakunta on ollut keskeisenä kumppanina. Korttelikeittiötoimintaa on ollut myös muilla paikkakunnilla. Katso Seinäjoen ja Tampereen keittiöiden kuvaukset sivulta 12–13 työpaperista Keittiöt ilman rajoja.

Kustannukset

Esimerkki korttelikeittiön kustannuksista on Porvoosta. Lisätietoa muista kustannuksista löytyy raportista Keittiöt ilman rajoja.

Porvoossa korttelikeittiötä pyörittävä Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys Tatsi ry sai hankerahoituksen keittiön perustamiseen. Hankkeen alussa korttelikeittiöllä ei ollut omaa tilaa, mutta tällä hetkellä hanke saa toimia veloituksetta kaupungin omistamassa kiinteistössä. Hankkeella on oma kokoaikainen koordinaattori, jonka palkkauskustannuksiin yhdistys saa tukea.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Porvoon korttelikeittiön kustannukset vuositasolla:

- Tatsi ry koordinaattorin palkkauskulut 31 530 euroa
- materiaalit 3000 euroa
- matkat- ja majoitukset 3000 euroa
- ulkopuoliset palvelut 3000 euroa
- kuljetus 600 euroa
- mainonta 400 euroa

Porvoon korttelikeittiön kustannukset ovat vuositasolla yhteensä 41 530 euroa

Yhteisessä keittiössä vain koordinaattori on palkattu palkkatuella. Porvoon seurakunta osallistuu materiaalikustannuksiin 3 000 eurolla. Materiaalikustannukset koostuvat ruoka-aineista sekä muista tarvikkeista, kuten mehiläispesistä, joita Porvoon Yhteinen keittiö hoitaa. Ruoka-ainekustannukset ovat pienet, koska Porvoon Yhteinen keittiö saa paljon ylijäämää useista eri kaupoista.

Mallin arviointi

Korttelikeittiö pyörii hankerahoitukselle ja vapaaehtoisten työpanoksella. Kaupunki tarjoaa tilan, mutta se ei muuten osallistu toimintaan tai sen rahoittamiseen. Porvoon kaupunki on perustanut toisen Yhteisen keittiön Keväkummun lähiöön syksyllä 2018.

Toiminnan idea

Suomessa on paljon kohtaamispaikkoja, mutta monella toimijalla kohteena on jokin erityisryhmä kuten työttömät, eläkeläiset, päihdeongelmaiset tai syrjäytyneet. Erikseen määritelty kohderyhmä ei ole korttelikeittiön idean mukainen, koska hankkeen tarkoituksena on luoda sellaisia kohtaamispaikkoja, joissa leimautumisen pelkoa ei ole ja jossa erilaiset yhteiskuntaryhmät kohtaavat.

Yhteisillä keittiöillä ollut vaikeaa löytää tiloja, joita ei olisi suunnattu tietylle kohderyhmälle. Rahoitusta jaetaan yhdistyksille usein kohderyhmän mukaan. Siksi korttelikeittiön idean mukainen yhteistyö voi osoittautua vaikeaksi. Kohderyhmiin keskittynyt toiminta voi aiheuttaa sen, että erilaisten organisaatioiden välille syntyy kilpailuasetelma ja tarve omien rajojen suojelemiseen.

Korttelikeittiötä kehitettiin Yhteinen keittiö -hankkeessa, jolla ei ollut mahdollisuutta puuttua kohderyhmälähtöiseen toimintaan. Resursseja uusien tilojen pystyttämiseen ja aivan uuden toiminnan aloittamiseen ei ollut. Nykyinen rahoitusjärjestelmäkään ei välttämättä tue eri

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

yhteiskuntaryhmien välistä vuoropuhelua, koska se ohjaa suunnittelemaan toimintaa pääasiassa tietyille kohderyhmälle. Sitä olisikin uudistettava tältä osin.

Toiminnan levittämiseksi tueksi koordinaatiota

Toiminnan jatkumisen kannalta on hyvä, että Yhteiset keittiöt, korttelikeittiö mukaan lukien, perustettiin olemassa olevilla resursseilla. Lähes kaikissa keittiöissä toiminta jatkuu hankekauden jälkeenkin. Toisaalta resurssien puutteen vuoksi joillakin paikkakunnilla oli hankalaa käynnistää toimintaa, koska kenelläkään ei ollut vastuuta koordinaatiosta. Jo ennestään ylityöllistettyjen kuntien on lähes mahdotonta käynnistää uutta toimintaa. Myös yhteistyökumppaneiden etsintä ja verkoston luominen olisi vaatinut resursseja paikalliseen tai maakunnalliseen koordinaatioon.

Riskinä on myös se, että toiminta käynnistyy tilassa, jonka maine on edeltävän toiminnan vuoksi huono. Tilan historia vaikuttaa erittäin paljon sen sosiaaliseen saavutettavuuteen eli siihen, kenelle paikka todellisuudessa on matalan kynnyksen paikka. Tämä pätee erityisesti entisiin päihdepisteisiin. Porvoon ja Seinäjoen Yhteiset keittiöt ovat innovatiivisia esimerkkejä siitä, että tiloja saadaan muokattua kestävällä ja kaikenlaisia ihmisiä mukaan kutsuvalla tavalla.

Lopuksi

Korttelikeittiömallilla on suhteellisen hyvät edellytykset jatkaa toimintaansa kehittämishankkeiden päätyttyä. Kunnat tarjoavat keittiöille tiloja, mutta ne voisivat osallistua myös etsimään keittiön koordinaattorien ja keittiövastaavien palkkakustannuksiin rahoja.

Porvoon korttelikeittiö jatkaa toimintaansa STEA:n rahoituksella 2019–2021. Avoin työhuone -hanke (ESR 2018–2020) tekee yhteistyötä Korttelikeittiön kanssa.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto